

trenja. Niso neznani primeri, ko so se takšna trenja prav močno stopnjevala ter končno izvala zelo neprijetne posledice z različnimi neprosto-voljnimi premestitvami.

Kako temu odpomoči? Edina rešitev je v gospodarski osamosvojitvi vaškega učiteljskega, v snovanju lastnih vaških učiteljskih menz. Seveda pride to v poštev le tam, kjer je na razpolago kuhinja ter po možnosti šolski vrt. — Vse samsko učiteljsko si skupno najame kuharico ter samo na podlagi demokratičnih principov določi jedilni list za teden dni naprej. Ob koncu meseca pa vsakdo odplača svoj del.

Takšne učiteljske menze so po svojem namenu slične nabavljalnim zadrugam, ker onemogočajo gospodarsko izkoriščanje učiteljskega ter preprečujejo njegovo moralno od-

višnost od krajevnih mogotcev. Učiteljsvo pa razen tega dobi možnost, da si prehrano z vsemi podrobnostmi uredi po lastnem okusu ter da si poleg tega še s stalnim dnevnim kontaktom najde prijetno tovariško razvedrilo in zabavo.

Ni to kak nerealen, fantastičen predlog, kajti v marsikateri vasi že obstojajo takšne menze, in kot je izkušnja pokazala, so se povsod zelo dobro obnesle. Prehrana učiteljskega se je tako izboljšala in kar je posebno važno — pocenila. Na ta način so se povečali samostojnost, neodvisnost in zunanji ugled učiteljskega. Vse to pa je poleg resničnega tovarištva in družabnosti nujno potrebno pri vsakem pozitivnem delu, posebno pa pri vzgojnem.

zvenel zbor pevcev. In veselo mi je bilo ta-krat ob srcu.

Glejte, kakor svetlo sonce in čarobni glasovi v cerkvi, tak je bil vsak dan življenja v domu tega moža, njegova srčna vez in ljubezen do otrok, njegova ljubezen do rojstnega kraja Holmca, ki ga je v pogovoru tako rad omenjal, do njegovih planin, do domovine, ki jo je tako ljubil, češ: sveta je domovina, blagoslovljena z delom in ljubeznijo, posvečena s trpljenjem in krvjo.

V jasnem večeru sem šel nekoč na hrib.

Učiteljski pokret

Božični sestanek „Učiteljskega pokreta“

Dne 5. januarja t. l. se je zbralo v Reherjevi sobi Nabavljalne zadruge drž. nam. v Mariboru 60 članov »Učiteljskega pokreta«, da definitivno sprejmejo podrobnejši načrt za svoje bodoče delo. Predsednik mariborske delovne zajednice tov. Majhen je pozdravil vse navzoče.

V svojem kratkem nagovoru je poudaril, da Učiteljski pokret pri svojem delu

noče poudarjati nikakih svetovnonazorskih vprašanj.

Pokretašem je samo za stvarni študij. Mladi po mišljenju hočemo z delom opravičiti svoj obstoj, vendar je treba tu še ponovno poudariti, da v svoj krog ne vabimo samo onih, ki so mladi po letih, temveč vse, ki so mladi po mišljenju.

Nato je prevzel vodstvo sestanka preds. učit. dr. za Maribor. Po kratkih uvodnih besedah je podal besedo tov. Schwarzu, ki je referiral o

potrebi in programu učiteljskega pokreta. Iz njegovega referata je tov. predsednik re-sumiral sledeče glavne misli:

1. Nujno nam je potrebna osamosvojitvev od političnih strank in tesnejša naslonitev na stanovsko organizacijo.

2. Potreben je podrobnejši študij kraja, v katerem deluje učitelj, kajti le po temeljitem poznavanju gospodarskih prilik tistega kraja bo učitelj pravilno usmeril svoje šolsko in izvenšolsko delo.

3. Potrebni so ožji stiki med šolo in domom.

V debati se je ugotovilo, da so »Učiteljskemu pokretu« slične akcije zamrle prvenstveno zato, ker

1. so bili mnogi kolegi pod vplivom ideologij, ki so jih pri takem delu ovirale,

2. ker je učiteljske slabo pripravljalo bodoče učitelje za tako delo,

3. ker so vse akcije prišle od zgoraj in niso zrastle iz stvarnih potreb podeželja.

Nato se je debata razvila v pravcu organizacije dela pri študiju vasi. Poudarja se še enkrat, da je vsaka akcija pri delu v šoli in izven nje iluzorna, dokler ne poznamo naše vasi. Toda študij vasi ni edini namen »učiteljskega pokreta«. Dvigniti hoče tudi kulturni standard slovenskega učitelja.

Šele pri temeljitom poznavanju učiteljevega delovnega okoliša bo zrastle pred učiteljem pravi duševni lik slovenskega otroka. Organizacijo tega dela si je predstavljati sledeče:

a) V posameznih geografskih ali političnih edinicah se bodo našli ljudje, ki imajo voljo in sposobnost za delo v smislu programa »Učiteljskega pokreta«. To so krožki. (Lahko pa dela tudi kak posameznik.)

b) V večjih kulturnih centrih (Maribor, Ljubljani itd.) se osnujejo delovne edince, ki usmerjajo vse delo na svojem področju in zbirajo izsledke krožkov.

V upravnem oziru naj obstojajo:

a) sreski odbori »Učiteljskega pokreta« pri sreskih društvih JUU (ki pa niso povsod nujni),

Ves se je svetil v božji luči in to krasno žarenje je končno mirno ugasnilo.

Glejte, tako tiha, mirna in lepa je bila smrt višjega šol. nadzornika Frana Gabrška.

France Gabršek je v svoje življenje zapisal sam trajno svoja dela tako, da se nam kažejo in ni jih treba še posebej naštevati.

To in tak je bil mož, ki ga danes polagamo k počitku in ki mu beli dan pošilja zdaj zadnji pozdrav v tih pokoji.

France, počivaj sladko in mirno, saj do- slej nisi poznal počitka! Pokoj Tvoji duši!

Dva jubileja

V božičnih praznikih sta obhajala v Mariboru dva naša odlična tovariša svoji šestdesetletnici, sta to tov. Ivan Tomažič, upoko- jeni šolski nadzornik, in tov. Ivan Lukman, upokojeni šolski upravitelj. Kakor sta njih rojstna dneva blizu skupaj, prvi je bil rojen 24. drugi pa 25. dec. 1876., tako je tudi njiju delovanje zelo slično.

Tov. Ivan Tomažič je služboval dolgo dobo let v Stari cesti pri Ljutomeru in v Mariboru na III. deški osnovni šoli, od leta 1925. je bil pa nadzornik za srez Maribor-levi breg. Ne le kot izboren učitelj, temveč tudi kot nadzornik se je odlikoval, bil je pa tudi iskren tovariš in svetovalec. Ni čudno, da je zavzemal radi tega tudi odlična mesta v učiteljskih društvih. Bil je dolgoletni pred- sednik Ljutomerskega in Mariborskega učiteljskega društva, a pred vojno je bil tudi tajnik Zveze štajerskih učiteljskih društev. Znan pa je tudi kot agilen naroden bореc. Bil je med ustanovitelji Ljutomerskega sokolskega društva, v katerem je mnogo let aktivno deloval. Po prihodu v Maribor je tukaj

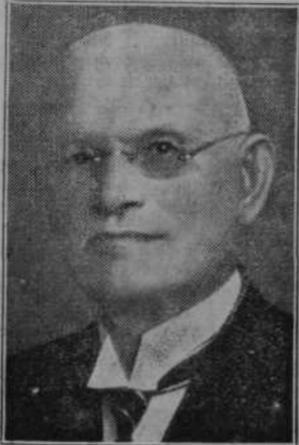
krepko pomagal v raznih društvih, posebno v C. M. D.

Tovariš Ivan Lukman pa je deloval dolgo dobo let v Soštanju. Kot izboren gospodar se je udeleževal v najrazličnejših kme- tijsko gospodarskih društvih. Poleg tega pa je bil več let načelnik v sokolskem društvu. Tudi na čitalnišnem odru je nastopal kot igralec in režiser. Po prihodu v Maribor je bil kmalu imenovan za upravitelja III. deške šole, kjer je deloval do upokojitve. Tudi tu- kaj društveno ne miruje. Bil je predsednik učiteljskega društva za Maribor-mesto, a tudi v drugih društvih se je aktivno udeleževal. Kljub svojim 6 križem še pridno igra od- bojko in telovadi pri Sokolu. Kot gospodar vzorno vodi in pomaga na koloniji kraljice Marije na Pohorju.

Preobsežno bi bilo, ako bi hoteli opisati vsa dela obeh naših tovarišev. Te skromne vrstice naj bodo posvečene njihovima jubi- lejema z željo, da bi ostala še mnogo let čvr- sta in zdrava.

-il.

† Franu Gabršku,

Koliko tisoč duš naše mladine je izšlo izoblikovanih v lepoti in dobroti skozi roke učitelja, pozneje profesorja, nadzornika in višjega šol. nadzornika Frana Gabrška!

Koliko korakov je napravila njegova več- krat že skrajno utrujena noga do svetišča naše mladine — do šole vse zato, da nosi van- ja izobrazbo duha in lepoto srca!

France! Kaj naj Te hvalim, ko pa govori- zate vse Tvoje bogato življenje?

Vsi ste ga poznali. Vedno veder, neutru- den na delu! Imeli ste oči, da ste lahko vi- deli, koliko je bil vreden.

Ako bi sedajle mogli pogledati v srca njegovih otrok, njegovih znancev, tovarišev in prijateljev, bi videli, kako žari podoba tega mrtvega živo v njihovih dušah. Ne moremo tega, pa naj vam zato pokažem le v nekaj be- žnih slikah tega moža-delavca, kakor sem ga videl in spoznal, tovariša in prijatelja, dru- žabnika in svetovalca s srcem in z očmi.

Nekoč sem šel ob lepem jutru po polju. Vsak vetrček je bil božji dih. Trava, cveti- ce, klasje, vse je bilo v cvetju in škrjančki so se dvigali pod čisto sonce.

Glejte, tako lepo je bilo življenje tega moža. Vse le posvečeno dobroti, dajanju, ustvarjanju, lepoti in ljubezni.

Ob grdem vremenu sem nekoč v temni noči zašel v gozdu. Kam? — Pa se je nenado- ma zabliskalo in ta luč mi je pokazala pravo pot ter me povedla v ljubo, varno sobo.

Glejte, kakor ta luč-vodnica, tako je bilo prijateljstvo tega moža, vse svetlo, vse vda- no, vse njegovo življenje — misel za delo in dajanje.

Nekoč sem prišel v lepo cerkev. Skozi visoka okna se je smehljalo sonce. Svetili so se oltarji, krasno so donele orgle, slovesno je

umrlemu višjemu šolskemu nadzorniku v po- koju, je izrekel na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu dne 18. januarja tov. Andrej Rape, banski šolski nadzornik v p., sledeče lepe besede v slovo:

Zalni zbor!

K počitku polagamo enega naših najbolj- ših, najvztrajnejše delavnih mož, ki so krasili življenje s svojimi deli sploh, posebno pa še duhovno življenje naše mladine v polpretekli dobi.

Dolga je bila pot pokojnika in utrudila ga je težka učiteljska hoja. Legel je v grob, da se odpočije, okoli nas pa vejejo kakor dihi spomini nanj.

Zmago Švajger:

Človeka nikar...!

(Iz zbirke: »Nenapisana kronika.«)

Tako je bilo in nič drugače. Vsi tisti, učitelji, ki bodo z besedo hoteli olepšati tvoje življenje, bodo lagali, vsi tisti pa, ki bodo hoteli povečati tvoje trpljenje, se bodo vedno prezgodaj rodili.

Učitelj Nerad je nekje v življenju, nekje na tisti strmi poti, kjer te gonijo in porivajo, kjer te hvalijo in opljuvajo, kjer ti plezajo na hrbet in s hrbta, srečal človeka.

Zdelo se mu je kot v prividu. Pa le za hip. Iz privida je rastle resnica. Spomin se je zaril v najbližjo preteklost, na ulico, na prve korake v samostojno življenje. Toliko, da ni bleknil:

»Nisi le ti? Za „cerberusa“ so te imeno- vali«

Človek se je zasmeljal. Smeh je zakril »cerberusovo« obličje, zakril pa ni njegove duše, katere vražji sij je žarel v najbolj skritem kotičku levega očesa. Čez desno oko je rad povešal žmurko — baje zato, ker je eden njegovih slavnih prednikov imel tudi to na- vado.

To srečanje je bilo kratko. Na učitelja Nerada pa je napravilo globok vtis. Bil je pač mlad, tudi žmurke ni imel navade pove- šati, revež pač ni imel slavnih prednikov, in tako je siromak gledal kar z dvema očmi v ta božji svet. In to je bilo zanj usodno. Pre- več je videl, toda to bi mu še bilo odpuščeno, toda siromak, imel je še to grdo napako, da je tudi preveč govoril. Za govorjenje brez slavnih prednikov pa ni pravega odpuščanja.

Tako se je učitelj Nerad že v zorni mla- dosti dokopal do globokega spoznanja: malo videti, še manj pa govoriti. Namesto v živ- ljenje, je obrnil pogled vase. Gledati je mor- al; rodil se je pač revež z dvema očmi.

In tako se mu je odprl nov, dotlej ne- znani svet. Videl je, da človek, v svojem idealizmu je sem prištevval vse vzgojitelje, ži- vi prav za prav iz dveh življenj. Prvo te vodi do zunanje sveta in do zaračunanj vseh vrst, ob vsaki priliki in času. Drugo, naši učeni duhoslovci bi mu rekli: notranje ali dušno življenje, pa je v njegova last, z edino napako, da človeka povsodi spremlja in dra- ži, če nima žmurke.

Hote ali nehotе, nočemo ga soditi, toda učitelj Nerad je postal radi takšnega gledanja na svet; dvoživka. Človeka bi streslo, če mi- sel na dvoživko je grozna, biti dvoživka pa je vsekakor čudo, vsaj na tem svetu. Doslej so o dvoživkah govorile le pravljice, ki so imele nekoč resnično ozadje.

Vest za zunanji svet mu je postala mir- na. Pripetilo se je celo, da so ga jeli hvaliti. Eden izmed velikih gospodov je ob neki pri- liki celo znil: »Učitelj Nerad, prerodili ste se, kdo bi si kaj takega o vas mislil? Le tako napodbi!« Učitelj Nerad se je zahvalil kot se spodobi, pri tem pa, o joj, nadloge! Nekje notri, kjer ni izgovorov, ga je zbudilo, spom- nil se je, da nima pravih žmurk in — po- begnil. Velikemu gospodu je kar ušlo: »Zop- et se je prerodil. Vrag naj ga vzame! Pre- zgodaj sem ga pohvalil!«

Nič na svetu ni moglo priti učitelju Ne- radu tako do živega kot ta pohvala. Prvič v življenju je spoznal, da prav za prav ni tako težko priti do sreče. (Siromak je pozabil, da

jo je s svojim begom zapravil.) Zunanji člo- vek se je v njem razbohotal, zunanja sreča mu je jela uhajati radi lastne prenapetosti, po isti poti kot je prišla. Postajala je puhla. Sam se je ustrašil te puhlice, najmanjši ve- trič mu jo lahko odnese. Še pravočasno se je spomnil, da postaja zopet enoživka zunanje- ga sveta. In to je slabo. »Vse zunanje je var- ljivo, vedno so me tako učili, je pomislil in se oddahnil.

Ubog! Nerad! Ko bi se le bil revež spom- nil obupnega Prešernovega krika svetu: »Svo- jega se spomni stanu...«, pa bi mu bilo kar lažje.

Nel Nerad se je začel zopet pogrezati v svoje notranje življenje; dosegel je drugo metamorfozo življenjskega razvoja. Postajal je iz zunanje, notranja enoživka. Zopet je začel govoriti, oči so se mu privadile svetlobi. Toda pri govoru je bilo opaziti veliko izpre- membo, glas se mu je globoko znižal, samo najbližji so ga lahko čuli. (Hudomušneži so celo namigavali, da se je pri Neradu zgodilo prirodno čudo; dvakrat je mutiral.)

In tako je ob neki priliki spregovoril v družbi (z mutiranim glasom):

»Nekoč je prijatelj ljubil prijatelja...«

Družba se vznemirila. Nekdo ga prekine:

»Počakaj, ne modruj!«

Nerad se ni dal motiti. Zopet je nada- ljeval:

»Nekoč je tovariš zaupal tovarišu.«

Nemir. Nekdo:

»Kaj le hoče danes s tovarištvom?«

»Danes pa,« Nerad nadaljuje z narašča- jočim glasom, »danes pa se ga izogiblje, bo- ječ se ga.«

Na družbo je padla senca.

Nerad govori dalje:

»Nekoč je mati pokrila s svojim telesom grob svojega sina ubjalca, da ga ne bi oplju- vali njegovi sovražniki...« (Citat iz neobjav- ljene drame prijatelja.)

Iz družbe:

»Kaj le govori?«

»Danes pa,« Nerad je dobil prvotni glas,

»danes pa je čas, ko rodna mati zataji svo- jega sina.«

Družba:

»Kaj le hoče?«

»Tovariši, zdi se mi, da je trpljenje na- mesto ljubezni rodilo sovraštvo. Najvišji Uči- telj je...«

Družba:

»Pijmo!«

Nerad:

»Prekleti, nič ne razumete! Tudi jaz ne. Do nedavna sem mislil, da je za zgodovino celjskih grofov najvažnejše, da so bili fevdalci in zatiralci našega kmeta, danes pa vem, da je važno le to, da so pili nekje daleč v družbi svojih kronanih gospodarjev baje preleško vino. To je zgodovina!«

Iz družbe:

»Kdo te je učil tako govoriti?«

Nerad (kot bi se pogrezal v zemljo):

»Mladost, tista strta mladost, ki je prišla do spoznanja: „Človeka nikar...“ —, če še kdo želi vzgojiteljev!«

Nerad je omahnil. Vrišč družbe ga je prekril.

Drugi dan se je zopet zabubil.

Hotel je pač živeti — ta Nerad.

Dvoživka je pravljica, ki imajo resnično ozadje, je stegovala zopet svoje pošastne šape...